

4. Doplatné známky

4.1. Doplatné známky (čierne číslice) a provizórium (20/100)

Uhorská poštová správa vydala prvé doplatné známky (čierne číslice) v piatich vydaniach (1903, 1905/1906, 1908, 1909, 1914). Najvyššia hodnota 100 f bola vydaná iba v dvoch vydaniach (1903, 1905), pretože jej spotreba bola nízka. Známky v hodnote 100 f platili do 31. marca 1915. Doplatné známky s čiernymi číslicami (1 f, 2 f, 5 f, 6 f, 10 f, 12 f, 20 f, 50 f) vydané v období 1903 až 1914 platili na území Slovenska do 28. februára 1919.

Jednotlivé vydania známk sa líšia priesvitkou papiera (priesvitka III, IV, V, VI, VII alebo VIIa) a zúbkovaním (hrebeňové zúbkovanie HZ 11¼ : 12 alebo riadkové zúbkovanie RdZ 11½, neskôr hrebeňové zúbkovanie HZ 15).

Uhorská poštová správa sa rozhodla využiť nespotrebované zásoby známk (100 f), a preto ich pretlačila na veľmi potrebnú hodnotu 20 f. Doplatné provizórium (20/100) vzniklo červenou kníhtlačovou

Tabuľka 1: Doplatné známky (čierne číslice) – rozlíšenie vydání 1903 až 1914.

Číslo sú podľa Magyar bélyegkek kézikönyve (MBK) a čísla v zátvorke sú podľa katalógu Michel

Vydanie	1903	1903	1905	1906	1908	1909	1914	1914
Priesvitka	III	III	IV	IV	V	VI	VII	VIIa
Zúbkovanie	11¼:12 A	11½ B	11¼:12 A	15 B	15	15	15	15
1 f	P1 (1)	P1 (1)				P24 (18)		P32 (26Y)
2 f	P2 (2)	P2 (2)	P10 (10)	P10 (10)	P18 (19X)	P25 (19Y)	P33 (27X)	P33 (27Y)
5 f	P3 (3)	P3 (3)	P11 (11)	P11 (11)	P19 (20X)	P26 (20Y)	P34 (28X)	P34 (28Y)
6 f	P4 (4)	P4 (4)	P12 (12)	P12 (12)	P20 (21X)	P27 (21Y)	P35 (29X)	P35 (29Y)
10 f	P5 (5)	P5 (5)	P13 (13)	P13 (13)	P21 (22X)	P28 (22Y)		P36 (30Y)
12 f	P6 (6)	P6 (6)	P14 (14)	P14 (14)	P22 (23X)	P29 (23Y)		P37 (31Y)
20 f	P7 (7)	P7 (7)	P15 (15)	P15 (15)	P23 (24X)	P30 (24Y)	P38 (32X)	P38 (32Y)
50 f	P8 (8)	P8 (8)	P16 (16)	P16 (16)		P31 (25)	P39 (33X)	P39 (33Y)
100 f	P9 (9)		P17 (17)					
20/100 f	P40 (34)		P41 (35)					

LITERATÚRA:

- [1] KLIMKO, J.: Politické a právne dejiny hraníc predmnichovskej republiky (1918–1938). Bratislava : Veda, 1986.
- [2] HIRSCH, E., MRŇÁK, J.: Sberateľský katalog československých známk. Praha 1947
- [3] MAKKA, L., VISNYA, S.: A bélyegkekhez használt papírok, vízjelek, in: A magyar bélyegkek monográfiája (zv. 1). Budapest : MABÉOSZ 1965, s. 365–376.
- [4] SURÁNYI, L., VISNYOVSKÍ, G.: A magyar bélyegkek kézikönyve (MBK). Budapest : Gondolat 1986
- [5] Catalogue of the Postage and Revenue Stamps of Hungary. Budapest : Philatelia Hungarica Kft 2004

- [6] KVASNIČKA, Z.: Známky predbežné, in: Monografie čs. známk (zv. 1). Praha : NADAS 1968, s. 15–73.
- [7] DVOŘÁK, F.: Filatelie, 1973, č. 5, s. 136–38.
- [8] KLIM, J., SCHÖDELBAUER, V.: Československo 1918–1939; Specializovaný katalog známk a celistvostí. Brno : Merkur-revue 2002 (s. 11–45, 397–398, 408–409, 454–461).
- [9] HRONSKÝ, M.: The Struggle for Slovakia and the Treaty of Trianon 1918–1920. Bratislava : Veda 2001.
- [10] TEKEL, J.: Formovanie hraníc Slovenska 1918 – 1920. Katalog medzinárodnej výstavy poštových známk SLOVENSKO 2002. 2002, s. 92–116.

- [11] OBERT, J., TEKEL, J., VARGA, A., BARTALSKÝ, Š.: Poštové pečiatky na území Slovenska 1752–1918, monografia čs. známk (zv. 15). Bratislava : ZSF 1994.
- [12] TEKEL, J.: Zberateľ, 1997, č. 7–8, s. 46–49.
- [13] PALOTÁS, Z.: ArGe Feld- und Zensurpost 1914–1918. 1996, Rundbrief Nr. 45, s. 29.
- [14] KOSTYÁN, Á.: A magyar bélyegkek monográfiája (zv. 4.). Budapest : MABÉOSZ 1971, s. 539–540.
- [15] ČERNÍK, M.: Katalog 19. písomné aukce celin a poštovní historie. Praha : 2003, položka č. 26.
- [16] HIRSCH, P.: Specializovaný katalog predbežných a souběžných známk a celin 1918–1919. Praha : PROFIL 1990, s. 20.

pretlačou najvyššej hodnoty doplatných známk a pretlačené boli obe vydania (1903 i 1905) pôvodnej známky (100 f), ktoré sa odlišujú priesvitkou papiera a zúbkovaním. Pretlačené známky boli vydané 10. mája 1915 a platili na území Slovenska do 28. februára 1919 (v Maďarsku do 31. marca 1927). Použitie doplatného provizória (20/100) na území Slovenska je spoľahlivo potvrdené v predprevratovom období, ale predbežne nie je potvrdený prípad jeho použitia v poprevratovom období. Pretlačená známka ale bola platnou doplatnou známkou uhorskej poštovej správy; vzácnosť jej poprevratového použitia by bola porovnateľná (alebo vyššia) s použitím starších vydaní doplatných známk (čierne číslice).

Autor [16] správne rozlišuje doplatné provizória (20/100), zaraďuje ich do skupiny čs. predbežných známk a hodnotí (!) použité známky na celistvosti, ale chybné zaraďuje vtedy už neplatnú hodnotu 100 f doplatných známk (čierna číslica) bez pretlače do skupiny čs. predbežných známk.

4.2. Doplatné známky (červené číslice)

Nové doplatné známky (červené číslice) vydané v období 1915 až 1918 (1 f, 2 f, 5 f, 6 f, 10 f, 12 f, 15 f, 20 f, 30 f) platili na území Slovenska do 28. februára 1919 (v Maďarsku do 31. marca 1927). Prípady spoločného použitia starých (čierne číslice) a nových (červené číslice) doplatných známk sú v poprevratovom období veľmi vzácne.

Prvé česko-slovenské doplatné známky Secesný ornament (5 h, 10 h, 15 h) boli vydané až 1. februára 1919, a preto všetky uhorské doplatné známky, použité pred týmto dátumom označujeme ako predbežné, resp. od tohto dátumu ako súbežné doplatné známky (obr. 15 a 16).

Jozef Tekel

Obr. 15 zbierka autora; obr. 12, 13, 14 a 16 archív Merkur-Revue.

Kompletný prehľad česko-slovenských predbežných a súbežných poštových známk uhorského pôvodu platných na území Slovenska viz nasledujúca strana.

Obr. 15: POZSONY 1 (Bratislava 1), 919 MAR 10. Ťažký list prepravený kuriérskou službou z Budapešti do Štúrova (Nány). Poplatok za kuriérsku službu zaplatený v hotovosti (3 K). Doplatné za zásielku 9. hmotnostného stupňa (180 g) zo Štúrova do Bratislavy vyúčtované v dvojnásobnej výške. Výpočet doplatného: 20 f + 40 f (8x 5 f, príplatok za hmotnosť) = 60 f (x 2), spolu: 120 f. Doplatné vyúčtované doplatnými známkami čierne číslice (2x 50 f) a doplatnou známkou červené číslice (20 f). Mimoriadna celistvosť a vzácné zmiešané použitie uhorských doplatných známk vo funkcii čs. súbežných doplatných známk.